

πετροπιάσθη τὰ συστηματικὰ μέσα ἅτινα οἱ οἰκτεῖοι αὐτοῦ μετήρχοντο ὅπως ἐξοντώσωσι καὶ αὐτὴν τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν φιλολογίαν τῆς μικρᾶς λεγομένης ἤτοι μεσημβρινῆς Ρωσσίας, διότι ἐν τῇ γλώσσῃ καὶ τῇ φιλολογίᾳ ἐκείνῃ εὗρηται ἀναμνήσεις καὶ ἐμπνεύσεις αἰσθημάτων ἀνεξαρτησίας.

Πρέπει δὲ νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ὁ πολιτικὸς τῆς ἀρχαίας εἰδωλολάτριδος Ρώμης δεσποτισμὸς ὑπῆρξεν ἀνίκανος νὰ συλλάβῃ τὴν ἔννοιαν καὶ μέτρων τινῶν ἅτινα οἱ νεώτεροι δεσποτισμοὶ ἐφήρμοσαν καὶ ἐφαρμόζουσιν ἔστιν ὅτε ἀκόμη. Ἡ Ρώμη ἤτις ἐδικαίουτο ἴσως νὰ ἐπιβάλῃ καὶ τὰ ἐλάχιστα αὐτῆς νομοθετήματα ἐπὶ τῶν κατακτωμένων ἐθνῶν, διότι ἦσαν νομοθετήματα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σοφὰ, ἀφῆκε τὰ ὑπὲρ αὐτὴν ἔθνη νὰ κυβερνῶνται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δι' ἰδίαν κοινωνικῶν, θρησκευτικῶν, πολλαχοῦ δὲ καὶ πολιτικῶν θεσμῶν καὶ ἤθελε βεβαίως ἀποφύγει τὸ ζῆγμα ὁπερ ἐνεκολάφθη ἐπὶ τοῦ μετώπου χρηστῶν τινῶν ἡγεμόνων αὐτῆς διὰ τοῦ διωγμοῦ τῶν χριστιανῶν, ἂν δὲν ἐνόμιζεν ἀπατηθεῖσα ὅτι ὁ χριστιανισμὸς εἶναι αὐτὴ αὕτη ἡ ἀποκλειστικὴ τῶν Ἰσραηλιτῶν θρησκεία, ἢ τὸ μῖσος διδάσκουσα πρὸς πάντα ἀλλόφυλλον, ἢ τὸν θεὸν ὡς Ἰεχωβὰ πρεσβεύουσα, Ἰεχωβὰ διώκτην πάσης ἄλλης λατρείας. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ Ρώμη καθιέρωσεν ἀρχὰς τοῦ δημοσίου δικαίου ἐπὶ βάσεων ἀκραδάντων ἀναστηλωσάσας τὸν δεσποτισμὸν καὶ τὴν ἀπολυτοφροσύνην. Ἀλλὰ ἔνοχος τῶν ἀρχῶν ἐκείνων δὲν ὑπῆρξεν ἡ Ρώμη τοῦ Τραϊανοῦ ἢ τοῦ Αὐρηλιανοῦ, τοῦ Τίτου ἢ τοῦ Βεσπασιανοῦ· ἡ Στωϊκὴ φιλοσοφία ἐξηυγένισε πλημμυρῆσασα τὰς δέλους τοῦ Ρωμαϊκοῦ δικαίου καὶ ἐπὶ τῆς κοινωνίας ἀ-